Variaţie lingvistică în traducerile româneşti ale textelor Hertei Müller

Ancuţa GORBAN-COJOCARIU
Universitatea „Ştefan cel Mare" din Suceava

Abstract: The translation of the author's texts involves a specific and rich linguistic mixture. The formal transfers into Romanian language, the rearrangement of the translated narrative discourse taking into consideration the literary codes and practice in our culture offers her works a local aspect. The adaptation or translation proves to be a translation means adopted for the narrative discourse. It varied in number from stylistic changes to an entire transformation of the narration, justified by the skopos.
The Romanian rendition of Herta Müller's narrative discourse makes the translated text function as an equivalent in the Romanian literary plurisystem, thus demonstrating that translation must not be regarded as an act of assimilation, but as an acknowledgement of diffrences, particularly interlinguistic and partially intercultural, taking into consideration the fact that there is no major difference between the source culture and the target culture. The exact translation of the source text would sometimes have required some erroneous versions, such as the folkloric lyrics seen in this way by the German writer who lived in Romania. The Romanian translation was donetaking into account not only the principle of language acceptance as language idioms, thus orienting the text towards the target reader.
Keywords: *linguistic variation, Herta Müller, German, Romanian.*

Variaţia lingvistică constituie un fenomen răspândit atât în comunităţi plurilingve cât şi în rândul persoanelor care se nasc şi trăiesc într-o comunitate minoritară, ce utilizează minimum două limbi şi cunosc codurile culturale ale acestora.

Lucrarea de faţă îşi propune să fie o contribuţie la analiza lingvistică, încercând să ofere o imagine de ansamblu asupra elementelor de variaţie din operele Hertei Müller, utilizând un corpus redus de texte din romanele scriitoarei.

Există multiple criterii care influenţează autorii atunci când îşi aleg mijloacele lingvistice cu care să îşi scrie operele, cum ar fi gradul de cunoaştere a limbii şi apreciarea în legătură cu elementele ei, asadar, în funcţie de competenţa în limba respectivă, alteori ţin cont de însemnătatea culturală a limbii sau de circumstanţele în care trăiesc. Există şi scriitori, care aleg limba în funcţie de tipul de text sau din considerente strict personale. Competenţa într-o limbă nu este întotdeauna criteriul cel mai important pentru a releva valoarea atribuită, ci mai ales legătura sentimentală şi aptitudinea literară sunt factori importanţi de data aceasta atunci când vine vorba de alegerea limbii pentru un text. În acest sens, considerăm că nu mesajul transmis este numaidecât elementul-cheie, ci mai degrabă sentimentele şi legătura emoţională cu mijloacele limbii respective.

BDD-A27337 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:22:50 UTC)

Un exemplu în acest sens îl constituie autorii de origine germană din România, care sunt familiari cu mai multe limbi şi culturi şi care lasă limba germană să fie influenţată de limbile din imediata apropiere, astfel oferindu-le cititorilor o imagine lingvistică fidelă realităţii. Autorii care aparţin unei minorităţi se află mereu între două ţări, spre exemplu în România, aceştia sunt consideraţi germani, dar în Germania sunt văzuţi ca români, dupa cum declara chiar Herta Müller intr-un interviu acordat Rodicăi Binder, la Bonn, în 2005.

În literatura modernă, variaţia lingvistică este văzută ca un element al reflexivităţii limbajului, în special în texte monolingve care conţin numeroase structuri din alte limbi decât cea în care au fost redactate. În acest sens, laureata Premiului Nobel pentru literatură Herta Müller, este unul dintre cele mai relevante exemple când aducem în discuţie autorii de origine germană din România. Variaţia lingvistică devine o abordare ludică, ce combină elemente din mai multe limbi în textele literare, creând un efect stilistic şi estetic aparte.

Autoarea Herta Müller, s-a născut în Banatul multicultural şi a crescut într-un complex social în care se vorbeau cel puţin două limbi. Prima limbă învăţată de autoare a fost dialectul şvăbesc din satul natal, apoi a deprins limba germană literară şi, mai târziu limba română în şcoală. În egală măsură, a avut multe tangenţe şi cu limba maghiară. În acest caz, autoarea nu doar a învăţat alte limbi, ci le-a şi folosit în viaţa de zi cu zi, ceea ce înseamnă că ea a fost confruntată cu mai multe niveluri ale limbii şi, a preluat elemente din limbajul folosit de mai multe pături sociale. În opere, se pot observa numeroase interferenţe lingvistice, nu doar din limba literară, ci şi din cea a tinerilor sau din limbajul colocvial. În cazul acestei scriitoare vorbim despre un multilingvism ataşat, deoarece limbile nu au fost învăţate concomitent, iar variaţia lingvistică nu se referă doar la mai multe limbi, ci şi la diferitele straturi şi niveluri ale aceleiaşi limbi. Toate idiomurile din regiunea în care s-a născut şi a copilărit Herta Müller apar sub diferite forme în textele literare. Textele sale sunt scrise în limba germană, dar au elemente preluate din celelalte limbi cunoscute ca atare, în special din limba română..

Deşi autoarea a scris cele mai multe texte în limba germană, în timpul lecturării textelor se pot descoperi expresii sau proverbe care sunt atipice pentru această limbă şi asta pentru că variaţia registrului lingvistic era un fenomen obişnuit în Banat. Astfel au fost identificate formele ale variaţiei lingvistice în mai multe opere literare, acestea fiind din mai multe categorii – fonetice, lexicale, sintactice. Pemtru un lector lipsit de cunoştinţe de limbă română, există asocieri şi expresii ieşite din comun, dar aceste expresii vor fi în ochii unui cititor vorbitor de doua limbi doar simple interferenţe între româna şi şvaba care au influenţat-o pe Herta Müller. Prin urmare, textele autoarei sunt scrise în limba germană, dar exista numeroase elemente care provin din limba română. Acestea sunt uneori traduceri literale, de exemplu „Immer drückt mich der Gedanke/ Mein Haus und mein Feld zu verkaufen", în româneşte „Şi mereu mă bate gândul să-mi vând casa şi pământu" sau „*dein Mensch*" –tradus „*bărbatul tău*" ori "*Heute heiter, morgen heiter/ Wird die Sache noch ein bisschen weiter.(...)*" în traducere „*Şi-altă dată şi-altă dată/ O s-o facem şi mai şi mai lată*" care în limba germana nu există. Dar se găsesc şi cuvinte, care deşi există în ambele limbi, sunt folosite cu sensul din limba română. Un exemplu ar fi cuvântul „*fazan*" din titlul romanului *„Omul este un mare fazan pe lume*". Aici cuvântul „fazan" este folosit cu sensul românesc, adică cel de învins, neajutorat, deoarece familia Windisch, cea în jurul căreia se învârte întreaga acţiune, se află într-o situaţie aparent fără scăpare şi nu poate obţine documentele necesare emigrării, decât dacă tatăl renunţă la onoarea fetei şi totodată la cea a familiei. Semnificaţia cuvântului în germană presupune mândrie, orgoliu şi nu are nimic în comun cu soarta familiei.

BDD-A27337 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:22:50 UTC)

Materialul faptic pe care am întemeiat întreg corpusul de studiu constă în fragmente din romanele autoarei germane Herta Müller *Der Fuchs war damals schon der Jäger* tradus în româneşte de Nora Iuga *Încă de pe atunci vulpea era vânătorul* şi *Reisende auf einem Bein* tradus din germană de Corina Bernic *Călătorie într-un picior*.

Este interesant, de asemenea, de observat în ce măsură există variaţie lingvistică şi în textele Hertei Müller traduse în română, dacă textul redat în limba ţintă păstrează aceleaşi trăsături discursive în traducere sau la ce nivel al limbii suferă modificări.

Înainte de a trece la analiza fragmentelor, trebuie relevată traducerea titlurilor celor două romane din care a fost selectat corpusul de texte. *Der Fuchs war damals schon der Jäger* s-ar traduce, respectând sintaxa propoziţiei *Vulpea era de atunci deja vânătorul*. Traducătoarea optează pentru varianta antepunerii adverbelor *de pe atunci* şi *încă* pentru a atrage atenţia receptorului asupra cadrului temporal de referinţă (*atunci*- perioada regimului totalitar) şi mai ales asupra acestui *deja*, încă, ce se constituie într-o modalitate de "ambreiere prin care enunţul este ancorat în situaţia enunţiativă". [Maingueneau, 2005:129]

Specificitatea limbii germane impune ordinea aceasta a adverbelor, mai întâi cel temporal damals (*pe atunci*) şi apoi cel modal schon (*deja*, *încă*), dar rolul modalului este mai important căci lămureşte co-enunţiatorul asupra menţinerii şi în prezent a contextului (a se subînţelege – *vulpea este şi astăzi vânătorul*). Alte exemple de topică specifică, în privinţa adverbelor:

> *Am morgen in der Schule hat ein Kind zu Adina gesagt, der Himmel ist heute so anders.*
> *Dimineaţa, la şcoală, un copil i-a spus Adinei, cerul este altfel astăzi.*

Al doilea titlu *Reisende auf einem Bein* s-ar traduce *Cel/cea care călătoreşte într-un picior* (literal *Călătorind într-un picior*). Opţiunea traducătoarei de a înlocui un substantiv provenit din verb la modul gerunziu cu un substantiv propriu-zis *călătorie* este de neînţeles în contextul în care accentul în roman cade pe imaginea protagonistei, Irene, care se simte o neadaptată atât în ţara în care a emigrat cât şi în „cealaltă ţară".

Un alt aspect relevant, observabil la nivelul corpusului de texte este rezistenţa la traducere a unor structuri ale limbii germane determinată de specificitatea acestora. Christiane Nord [1997] menţionează în studiile sale existenţa unor dificultăţi de traducere de natură subiectivă, care reprezintă efectiv alegerea traducătorului, aşa cum am arătat în cazul celor două titluri de romane, dar aduce în discuţie şi existenţa unor dificultăţi de ordin obiectiv. Între acestea aş putea accentua, în exemplele preluate din textele scriitoarei germane dificultăţile de ordin lingvistic rezultate din diferenţa dintre cele două sisteme ale limbii.

Fragmentele următoare, extrase din romanul Hertei Müller *Der Fuchs war damals schon der Jäger* tradus în româneşte de Nora Iuga *Încă de pe atunci vulpea era vânătorul* exemplifică o serie de structuri morfosintactice specifice limbii germane, împreună cu soluţiile lor din limba română:

"Und an der Ecke, wo der Zaun sich bis zur Schiene vordrängt und ein Ast das helle Fenster streift, singt das Kind mit abwesender Stimme in den Wagen : Immer drückt mich der Gedanke Mein Haus und mein Feld zu verkaufen." "Die Mutter senkt den Kopf und sieht auf den leeren Boden , der Zwerg senkt den Kopf, Clara senkt den Kopf. Unter den Schuhen singen die Schienen mit. Die Halteschlingen wiegen sich und horchen."	„Şi la colţ, unde gardul a înaintat până la şină şi o creangă atinge fereastra luminată, copilul cântă cu o voce absentă în vagon: Şi mereu mă bate gândul să-mi vând casa şi pământul. " „Mama îşi lasă capul în jos şi vede podeaua goală, piticul îşi lasă capul în jos, Clara îşi lasă capul în jos. Sub pantofi şinele cântă laolaltă. Mânerele se clatină şi ascultă."

BDD-A27337 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:22:50 UTC)

"Am Morgen in der Schule hat ein Kind zu Adina gesagt, der Himmel ist heute so anders. Ein Kind, das zwischen den anderen Kindern immer sehr still ist. Seine Augen stehen weit voneiandern entfernt, das macht seine Schläfen schmal."	„Dimineaţa, la şcoală, un copil i-a spus Adinei, cerul este altfel astăzi. Un copil care este totdeauna foarte tăcut în comparaţie cu alţii. Ochii lui sunt îndepărtaţi mult unul de altul, ceea ce îi îngustează tâmplele."

"Das Kind mit den weit auseinander liegenden Augen und schmalen Schläfen trägt ein Bild vor dem Gesicht. Auf dem Bild ist die Stirnlocke und das Schwarze im Auge."	„Copilul cu ochii foarte îndepărtaţi şi tâmple înguste duce un tablou pe care şi-l ţine în faţă. În tablou sunt onduleul de pe frunte şi negrul ochilor."

"Die Taschenlampe wühlt in der dunklen Tasche, der Kamm liegt ganz oben, die Nagelschere auf dem Boden, die Zahnbürste zwischen den Strumpfhosen."	„Lanterna scotoceşte în geanta întunecată, pieptănul e sus de tot, foarfeca de unghii la fund, periuţa de dinţi între dresuri."

"Erwache Rumäne aus deinem ewigen Schlaf." (...)	„Deşteaptă-te, române, din somnul cel de moarte. (...)"
"Heute heiter, morgen heiter Wird die Sache noch ein bisschen weiter.(...)"	„Şi-altă dată şi-altă dată, O s-o facem şi mai şi mai lată. (...)"
"Noch ein Fick, Fick, Fick Noch ein Fick, Fick, Fick Immer vorwärts nie zurück."	„Înc-un pic, pic, pic Înc-un pic, pic, pic pân' n-o mai rămânea nimic."

La nivelul structurii morfologice, remarcăm opţiunea actului traductiv al substantivului *Wagen* pentru termenul *vagon*, deşi dicţionarul menţionează ca primă semnificaţie valentele *maşină*, *autoturism*. În limba vorbită, termenul *Wagen* e folosit cu acelaşi sens, de autoturism. Însă, traducerea s-a facut în contextul spaţial al existenţei în imediata apropiere a unor şine de tren.

Verbul reflexiv în limba germană *sich vordrängen* (*a se împinge*) devine un intranzitiv, lipsit de reflexivitate *a înaintat*. Acelaşi verb, în limba sursă este la timpul prezent, modul indicativ în timp ce în limba ţintă are forma perfectului compus.

Articularea în limba germană a substantivului *Ecke* (*an der Ecke*) este omisă în traducere, căci în română nu este regula ca, după prepoziţie, substantivul să fie articulat numaidecât, ceea am putea spune că eliberează co-enunţiatorul să selecteze un obiect, caracterizându-l doar prin propoziţia următoare *la colţ, unde gardul a înaintat până la şină.*

Reflexivitatea locuţiunii verbale *îşi lasă capul* lipseşte în limba germană, căci *senken* este un verb tranzitiv, care se traduce prin *a apleca*, cu varianta sinonimă *a lăsa capul în jos*.

La nivel sintactic, este uşor de observat intercalarea propoziţiilor circumstanţiale de loc, coordonate. O modalitate eficientă de accentuare la nivelul propoziţiei şi al frazei în limba germană este această topică în care pe primul loc este pus circumstanţialul de timp sau de loc , urmat de o propoziţie atributivă sau de un atribut dezvoltat:

Und an der Ecke, wo der Zaun sich bis zur Schiene vordrängt (...) singt das Kind.
Şi la colţ, unde gardul a înaintat până la şină, (...) copilul cântă.

BDD-A27337 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:22:50 UTC)

La nivel lexico-semantic, se remarcă versurile: "*Heute heiter, morgen heiter/ Wird die Sache noch ein bisschen weiter. (...)" „Şi-altă dată şi-altă dată,/ O s-o facem şi mai şi mai lată.* (...)", care au necesitat, de fapt, traducerea în limba germană iniţial căci aparţin culturii române. Observăm cum limba sursă devine limbă ţintă într-un prim proces de traducere, aparţinându-i scriitoarei, iar, mai apoi, un proces de re-traducere prin intermediul procesului traductiv al traducătoarei. Varianta în limba germană reflectă însă un proces parţial de traducere, prin care doar o parte din textul sursă (din limba română) este transpus, deoarece factorului temporal îi este permis să domine contextul prin instaurarea ideii de repetabilitate în defavoarea ideii de „stare de bine, de petrecere". Versurile sunt o reprezentare a culturii române pe care limba germană nu reuşeşte s-o reflecte decât parţial. Acelaşi lucru putem afirma despre traducerea imnului de stat al României, care citit în limba germană nu dezvoltă aceleaşi conotaţii. Mai mult decât atât, Herta Müller înlocuieşte în versul: "*Erwache Rumäne aus deinem ewigen Schlaf* (...)" (cu traducerea literală „*din somnul tău etern/veşnic*") „*Deşteaptă-te, române, din somnul cel de moarte.* (...)", articolul demonstrativ *cel* care nu există în limba germană, cu posesivul *deinem*, direcţionând greşit co-enunţiatorul către un alt referent.

În textele în proză, repetiţia este un procedeu foarte productiv reprezentând o acumulare semantică ce pare a suplini afectivitatea, factorii subiectivi fiind extrem de implicaţi.

În structura *Immer drückt mich der Gedanke/ Mein Haus und mein Feld zu verkaufen* în care traducătoarea optează pentru introducerea unui „şi" la începutul structurii din motive prozodice, am putea crede, pentru a menţine o măsură a versurilor egală şi implicit o armonie a ritmului. Aceste versuri au o tentă locală, specifică literaturii noastre populare din zona Banatului. Ele se regăsesc în folclorul bănăţean sub forma *tot aşa mă bate gândul* cu varianta *uite-asa mă bate gandul/ să-mi vând casa şi pământul.*

Dificultăţile speciale în traducerea textelor autoarei au constat în redarea unui melanj lingvistic particular şi bogat. Acest amestec creează distanţă şi acea ironie superioară a perspectivei supratemporale în aprecierea unor fenomene actuale. Deosebit de dificilă a fost, în cazul textului *„Încă de pe atunci vulpea era vânătorul"*, găsirea, respectiv re-crearea de corespondenţe adecvate pentru grotescul situatiilor precum şi selecţia echilibrată a cuvintelor de origine străină, în vederea evitării în limba română a unei deformări stilistice exagerate. Transformările formale sub incidenţa forţei modelatoare a limbii române, reamenajările discursului narativ tradus conform codurilor şi practicilor literare din cultura noastră au conferit operei un aspect local. Adaptarea sau adecvarea s-a dovedit a fi o modalitate translativă recomandată tipului de discurs narativ. Aceasta a variat cantitativ de la schimbări stilistice la transpunere totală a acţiunii narative, justificate de *skópos*.

Menţionăm că ar fi fost interesant de studiat şi alte versiuni româneşti ale celor două romane pentru a identifica elemente comune şi factori de diferenţiere a principiilor, strategiilor şi tehnicilor de traducere, căci, ceea ce s-ar putea reproşa acestor traduceri este absenţa paratextului. O prefaţă sau eventuale note de subsol ar fi adus, cu certitudine o serie de „precizări suplimentare în legătură cu trăsăturile şi valoarea originalului". [Oprea, 2008:326]

În concluzie, considerăm că redarea în româneşte a discursului narativ al Hertei Müller asigură funcţionarea textului tradus ca echivalent în polisistemul literar românesc, demonstrând că traducerea nu mai trebuie privită ca un act de asimilare, ci ca pe o recunoaştere a diferenţei, mai ales, interlingvistice şi parţial interculturale, ţinând cont de faptul ca între cultura sursă şi cultura ţintă nu este o diferenţă majoră. Redarea în româneşte s-a făcut, astfel, conform nu doar principiului adecvării ci şi conform principiului acceptabilităţii în raport cu limba română, orientând textele către publicul ţintă. Traducerea textelor autoarei a presupus redarea unui melanj lingvistic particular şi bogat. Transformările formale la nivelul textului initial scris în limba germană sub incidenţa limbii

BDD-A27337 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:22:50 UTC)

române, precum si reamenajările discursului narativ tradus conform codurilor şi practicilor literare din cultura română ilustreza clar existenta variatiei lingvistice în opera scriitoarei.

BIBLIOGRAFIE

Opera:

Müller, Herta, 2009. *Atemschaukel*, München
Müller, Herta, 1992. *Der Fuchs war damals schon der Jäger*, Reinbek bei Hamburg
Müller, Herta, 2003. *Der König verneigt sich und tötet*, München
Müller, Herta, 1986. *Der Mensch ist ein großer Fasan auf der Welt*, Berlin
Müller, Herta, 1994. *Herztier,* Reinbek bei Hamburg
Müller, Herta, 2000. *Im Haarknoten wohnt eine Dame*, Reinbek bei Hamburg
Müller, Herta, 1989. *Reisende auf einem Bein*, Berlin
Müller, Herta, 2006. *Animalul inimii*, (ediţia a II-a), Polirom, Iaşi
Müller, Herta, 2010. *Călătorie într-un picior*, traducerea românească realizată de Corina Bernic, Humanitas Fiction, Bucureşti
Müller, Herta, 2006. *În coc locuieşte o damă,* Polirom, Iaşi
Müller, Herta, 2009. *Încă de pe atunci Vulpea era Vânătorul*, traducerea românească realizată de Nora Iuga, Humanitas Fiction, Bucureşti
Müller, Herta, 2010. *Leagănul respiraţiei*, traducerea a fost realizată de Alexandru Al. Şahighian, Humanitas Fiction, Bucureşti
Müller, Herta, 2010. *Omul e un mare fazan pe lume*, Ed. Humanitas, Bucureşti
Müller, Herta, 2005. *Regele se-nclină şi ucide* , Polirom, Iaşi

Bibliografie selectivă:

Adam, Jean-Michel, 2008. *Lingvistică textuală*, traducere de Corina Iftimia, Ed. Institutului European, Iaşi
Austin, J.L., 2003. *Cum să faci lucruri cu vorbe*, Ed. Paralela 45, Bucureşti,
Bahtin, Mihai, 1982. *Probleme de literatură şi estetică*, traducere de Nicolae Iliescu, Ed. Univers, Bucureşti
Bell, Roger T., 2000. *Teoria şi practica traducerii,* Ed. Polirom, Iaşi
Bidu-Vrânceanu, Angela; Călăraşu, Cristina; Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana; Mancaş, Mihaela; Pană-Dindelegan, Grabriela, 2001. *Dicţionar de ştiinte ale limbii*, Nemira, Bucureşti
Bîrleanu, Ion-Horia, 1994. *Geografia lingvistică românească fără prejudecăţi*, în „Academica", anul IV, nr. 12 (48)
Coşeriu, E., 1970. *Bedeutung und Bezeichnung im Lichte der strukturellen Semantik* în volumul Sprachwissenschaft und Übersetzen de P. Hartmann& H. Vernay, Hueber Verlag, München
Coşeriu, E., 2000. *Lecţii de lingvistică generală*, Ed. ARC, Chişinau
Coşeriu, E., 1994. *Lingvistica din perspectiva spatiala si antropologica.* Trei studii „Ştiinţa", Chişinău
Coteanu, I., 1961. *Elemente de dialectologie a limbii române*, Bucureşti.
Croce, B., 1970. *Estetica privită ca ştiinţă a expresiei şi lingvistica generală*, Ed. Univers, Bucureşti
Eco, U., 2008. *A spune cam acelaşi lucru, Experienţe de traducere*, traducere de Alexandru Lazlo, Ed. Polirom, Iaşi
Eco, U., 2002. *In cautarea limbii perfecte*, traducere din limba italiană de Dragoş Cojocaru, Ed. Polirom, Iaşi
Maingueneau, Dominique, 2005. *Analiza textelor de comunicare*, traducere de Mariana Şovea, Ed. Institutului European, Iaşi
Nagy, R., 2005. *Sintaxa limbii române. Unităţi, raporturi şi funcţii*, Ed. Institutului European, Iaşi
Nida, E.A., 2005. *Traducerea sensurilor. Traducerea posibila si imposibila*, Ed. Institutului European, Iaşi

BDD-A27337 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:22:50 UTC)

Nord, Christiane, 1997. *Translating as a Purposeful Activity. Functionalist Approches Explaind,* St. Jerome, Manchester
Oprea, I., 2008. *Comunicare culturală şi comunicare lingvistică în spaţiul european*, Ed. Institutului European, Iaşi
Oprea, I., 2007. *Elemente de filozofia limbii*, Ed. Institutului European, Iaşi
Oprea, I., 1992. *Lingvistica si filozofie*, Ed. Institutului European, Iaşi
Ricoeur, Paul, 2005. *Despre traducere*, traducere de Magda Jeanrenaud, Ed. Polirom, Iaşi
Reiss, Katharina/Vermeer, Hans J., 1984. *Grundlegung einer Translationstheorie*, Tübingen: Max Niemeyer
Toury, Gideon, 1995. *Descriptive Translation Studies and Beyond*, John Benjamins, Amsterdam/ Philadelphia
Vossler, K., 1925. *Geist und Kultur in der Sprache*, Winter, Heidelberg
Wald, H., 1973. *Limbaj si valoare*, Ed. Enciclopedică Română, Bucureşti
Wald, H., 1968. *Realitate si limbaj*, Ed. Academiei, Bucureşti

BDD-A27337 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:22:50 UTC)